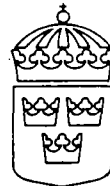

Regeringens skrivelse

1993/94:96

Redogörelse för svenska företags verksamhet i Sydafrika

Skr.
1993/94:96

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 25 november 1993

Carl Bildt

Ulf Dinkelspiel
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnas en redogörelse för svenska företags verksamhet i Sydafrika under verksamhetsåret 1992. Bl.a. lämnas uppgifter om omsättning, antal anställda, investeringar och rörelseresultat. En redovisning ges även av de uppgifter som företagen lämnat om löner och anställningsvillkor samt sociala förhållanden för de anställda vid dotterbolagen i Sydafrika.

Innehållsförteckning

1 Förord	3
2 Redogörelse för företagens verksamhet	3
2.1 Ekonomisk redovisning	3
2.2 Social redovisning	7
3 Redovisning av uppgifter om indirekta företagsförvärv m.m.	8
4 Sammanfattning	8
5 Övrigt	8
Bilaga Statistiska uppgifter om företagens verksamhet	9-10
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 november 1993	11

1 Förord

Enligt lagen (1985:98) om förbud mot investeringar i Sydafrika (i det följande benämnd investeringsförbudslagen) skall svensk juridisk person som själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika årligen redovisa hur verksamheten i landet utvecklas. Redovisningsskyldigheten omfattar också uppgifter om löner och anställningsvillkor samt sociala förhållanden för de anställda i dotterföretagen. Slutligen skall uppgifter även lämnas om förvärv av utländska företag som äger aktier eller andelar i sydafrikanska företag (indirekta företagsförvärv). Det skall här anmärkas att riksdagen den 24 november 1993 har beslutat att lagen skall upphöra att gälla vid utgången av november månad 1993.

Enligt 12 § förordningen (1985:99) om förbud mot investeringar i Sydafrika, skall Kommerskollegium varje år före den 1 oktober lämna en redogörelse till Utrikesdepartementet för de redovisningar som har avgetts av berörda företag under det senaste budgetåret. En sådan redogörelse avseende verksamhetsåret 1992 har lämnats och omfattar svenska företags dotterbolag i Sydafrika. Till grund för kollegiets redogörelse ligger, förutom de svenska moderföretagens redovisningar, även årsredovisningar avseende de sydafrikanska dotterföretagen samt upplysningar inhämtade från de svenska moderföretagen.

Redogörelsen i det följande bygger i allt väsentligt på de uppgifter som Kommerskollegium har lämnat.

2 Redogörelse för företagets verksamhet

2.1 Ekonomisk redovisning

Enligt 5 § investeringsförbudslagen är en svensk juridisk person som själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika skyldig att årligen till regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer redovisa hur verksamheten i Sydafrika utvecklas. Redovisningen skall avse produktion, omsättning, antal anställda, företagna investeringar och andra sådana förhållanden som har betydelse för kontroll av lagens efterlevnad.

Närmare föreskrifter om innehållet i de årliga redovisningarna har getts i förordningen (1985:99) om förbud mot investeringar i Sydafrika.

Utöver de uppgifter som nyss nämnts skall i redovisningen även anges rörelsens resultat samt lämnas uppgift om hur gjorda investeringar har finansierats. Om rörelse har drivits genom ett utländskt dotterföretag, skall uppgift lämnas om storleken av det egna kapitalet hos dotterföretaget. Vidare skall uppgift lämnas om innehav av dels aktier eller andelar i sydafrikanskt företag, dels obligationer eller andra skuldförbindelser utfärdade av sådant företag. Slutligen skall redovisning ske av fordringar på grund av penninglån eller annan kredit och av säkerheter som ställts för sydafrikanskt företags skulder.

Redovisningen skall avse det räkenskapsår som tillämpas av den

svenska juridiska personen. Den skall ges in till Kommerskollegium Skr. 1993/94:96 senast sex månader efter räkenskapsårets slut.

Antalet redovisningsskyldiga företag uppgick vid utgången av år 1992 till sex. Antalet är oförändrat jämfört med föregående år.

Följande företag har lämnat redovisning till Kommerskollegium

Företag	Verksamhetsår	Antal rörelsedrivande dotterbolag i Sydafrika 1992-12-31
1. Atlas Copco	1992	2
2. Sandvik AB	1992	1
3. Skega AB	1992	1
4. AB SKF	1992	2
5. Svedala Industri AB	1992	1
6. Uniroc AB	1992	2

Av kollegiets redogörelse framgår att inga förändringar i förhållande till föregående redovisningsperiod skett vad gäller omfattningen och utvecklingen av svensk näringsverksamhet i Sydafrika. Sålunda hade de svenska företagen ett avgörande inflytande i 21 bolag i Sydafrika vid utgången av år 1992. Av dessa torde nio få betraktas som rörelsedrivande. Motsvarande siffror gällde vid utgången av år 1991.

De svenskägda dotterföretagen har, redovisat på koncernnivå, ett *aktiekapital* som sammanlagt, liksom föregående år, uppgår till 6,9 miljoner rand (ca 16 miljoner kronor). Bolagens sammanlagda *egna kapital* minskade under perioden med 5,9 miljoner rand och uppgick vid utgången av år 1992 till ca 88 miljoner rand (ca 205 miljoner kronor).

Omsättningen hos de rörelsedrivande dotterföretagen uppgick år 1992 totalt till omkring 411 miljoner rand (ca 962 miljoner kronor), vilket innebär en ökning i löpande penningvärde med ca 10% jämfört med föregående period. Om hänsyn tas till inflationen i Sydafrika har omsättningen minskat med 4%.

Det totala värdet av bolagens *tillgångar* ökade med 14 miljoner rand och uppgick vid slutet av år 1992 till 235 miljoner rand (ca 550 miljoner kronor).

Anläggningstillgångarnas värde uppgick till 24 miljoner rand (ca 56 miljoner kronor) jämfört med ca 25 miljoner rand året innan (ca 51 miljoner kronor).

Det sammanlagda *resultatet före skatt* blev en vinst på 3,3 miljoner rand (ca 8 miljoner kronor). Föregående år var resultatet före skatt en förlust på ca 8 miljoner rand (ca 16 miljoner kronor).

Antalet anställda vid de svenska dotterbolagen i Sydafrika minskade

från 1 247 till 1 085 personer.

Skr. 1993/94:96

Utvecklingen i de svenska företagen i Sydafrika i nyssnämnda avseenden under de senaste åtta åren framgår av följande uppställning.

Svenska företags verksamhet i Sydafrika åren 1985-1992 (värden i miljoner rand*).

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Aktiekapital	9,5	8,7	8,1	6,7	6,7	6,9	6,9	6,9
Sammanlagda egna kapital	84	93	105	85	95	102	94	88
Värdet av totala tillgångar	197	220	262	195	249	229	221	235
Värdet av anläggningstillgångar	23	25	30	12	12	27	25	24
Omsättning	355	411	467	374	442	408	374	411
Sammanlagt resultat före skatt	14	36	43	36	27	10	-8	3,3
Investeringar	1,5	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,4
Antalet anställda	2374	2218	2167	1609	1734	1577	1247	1085

*1 rand = 2,93 kr. år 1985
= 3,11 kr. år 1988
= 3,04 kr. år 1987
= 2,60 kr. år 1988
= 2,45 kr. år 1989
= 2,23 kr. år 1990
= 2,06 kr. år 1991
= 2,34 kr. år 1992

Närmare uppgifter om företagens verksamhet under 1990, 1991 och 1992 återfinns i *bilaga*.

Investeringsförbudslagen föreskriver förbud för svenska juridiska

personer att företa eller bidra till att investeringar görs i Sydafrika. Lagen innehåller dock i 6 § bestämmelser enligt vilka regeringen för visst fall kan medge undantag från förbudet. Undantag får endast medges sådan juridisk person som sedan den 1 juli 1979 själv eller genom utländskt dotterföretag driver rörelse i Sydafrika. Undantag från investeringsförbudet får inte ge utrymme för en utvidgning av företagets verksamhet. Exempel på investeringar för vilka undantag i princip medges är sådana som varit nödvändiga för att ersätta försliten utrustning samt sådana som direkt syftat till en förbättring av villkoren för de svarta.

Undantagsmöjligheten innebär emellertid inte någon garanterad rätt för företagen att få företa ersättningsinvesteringar. Regeringen har alltid möjlighet att avslå en investeringsansökan efter prövning av alla omständigheter i ärendet.

Regeringen har den 17 december 1992 beviljat undantag från investeringsförbudet för Aktiebolaget SKF att göra investeringar till ett värde av 6 miljoner rand (2,6 miljoner kronor). Investeringarna syftade till att vidmakthålla produktionen avser slipmaskiner, poleringsmaskiner, svarvar och mätutrustning.

Enligt 8 § investeringsförbudslagen kan regeringen även medge rätt för ett företag som sedan den 1 juli 1979 självt eller genom dotterföretag driver rörelse i Sydafrika att tills vidare ersätta anläggningstillgångar och hyrd egendom samt göra sådana investeringar och hyra sådan egendom som förbättrar arbetsmiljö och arbetsförhållanden för de anställda. Ett villkor för ett sådant beslut är dock att företaget åtar sig att se till att detta inte leder till en utvidgning av verksamheten i Sydafrika. Medgivandet kan återkallas om verksamheten utvidgas eller om det i övrigt finns särskilda skäl.

Enligt 2 § investeringsförbudslagen får svensk juridisk person inte genom handling eller underlåtenhet bidra till att anläggningstillgångar anskaffas. Inte heller får egendom hyras för att stadigvarande brukas eller innehas i ett dotterbolags rörelse, om hyresavtalets löptid är anpassad till egendomens ekonomiska livslängd, s.k. finansiell leasing. Trots av detta förbud får dock årligen anskaffas tillgångar och egendom hyras till ett sammanlagt värde av högst 100 000 kr. Detta undantag får dock inte möjliggöra en utvidgning av verksamheten.

Av de företag som lämnat redovisning har fem angett att anskaffning av anläggningstillgångar skett under verksamhetsåret. Dessa fem företag är Atlas Copco AB, Skega AB, AB SKF, Svedala Industri AB och Uniroc AB. De investeringar som gjorts avser verktyg, datorer, kontorsutrustning m.m. Investeringarna synes inte ha möjliggjort någon utvidgning av de berörda företagens verksamhet.

AB SKF har utöver investeringar inom det fria investeringsområdet även investerat ca 202 000 rand (ca 473 000 kr) med stöd av det tillstånd som regeringen beviljade den 10 januari 1991. Investeringen avser diverse utrustning till anläggningen i Uitenhage.

2.2 Social redovisning

Enligt 5 § investeringsförbudslagen skall företagen lämna redovisning om löner och anställningsvillkor samt sociala förhållanden för de anställda i Sydafrika. Uppgifter skall också lämnas om planerade och vidtagna förändringar för de anställda i nu angivna avseenden. De lämnade uppgifterna är inte till alla delar enhetliga och därför inte till fullo jämförbara.

Tillsammans har företagen 1.085 anställda varav cirka hälften (545) är svarta, färgade och asiater.

	Vita		Svarta		Färgade		Tot.anställda	
Atlas Copco	63	(70)	20	(24)	7	(3)	90	(97)
Sandvik	167	(197)	192	(210)	7	(9)	366	(416)
Skega	27	(30)	21	(22)		(8)	48	(60)
SKF	186	(206)	87	(117)	92	(111)	365	(434)
Svedala	9	(7)	2	(1)			11	(8)
Uniroc	88	(103)	93	(100)	24	(29)	205	(232)
Totalt	540	(613)	415	(474)	130	(160)	1085	(1247)

Anm: Siffror inom parentes anger motsvarande siffror för föregående redovisningsperiod.

Vid samtliga företag, med undantag för Skega AB:s och ett av Atlas Copco AB:s dotterbolag, var de anställda organiserade i olika fackföreningar, och fackligt arbete tilläts bedrivas på arbetsplatsen och på betald arbetstid. Villkoren reglerades vanligtvis i överenskommelser mellan företaget och berörda fackföreningar. Skega, med totalt 48 anställda, har anfört bristande intresse från de anställdas sida som skäl för att fackföreningar inte finns vid dotterföretaget. Desoutter (SA), dotterföretag till Atlas Copco, med totalt 14 anställda, har inte inkommit med förklaring varför inga fackföreningar finns vid företaget.

Vad avser löner hade samtliga företag uppgivit sig tillämpa principen om lika lön för lika arbete. Företagen hävdade att ingen diskriminering förekommer vid extern eller intern rekrytering. Målsättningen var att få fram fler kvalificerade svarta kandidater till olika högre befattningar. Den genomsnittliga lönehöjningen under år 1992 uppgick för de svarta anställda till ca 11,8%.

Utöver löner svarade företagen för olika sociala förmåner såsom pensioner, olycksfalls-, liv- och invaliditetsförsäkringar, semester och sjukvård. Därutöver bidrog flera företag med stöd för utbildning till de svarta anställdas barn i form av skolavgifter, kostnader för böcker, stipendier m.m. Detta stöd omfattade också barns högre studier. Även lån för anskaffning av bostad eller förbättring av bostadsstandarden har

tillhandahållits. Vidare gavs subventionerade eller fria måltider och transporter. Skr. 1993/94:96

Flertalet företag satsade också på utbildning av sina svarta anställda i form av yrkesutbildning men även basutbildning. Årliga budgetar för utbildningsprogram anslogs och yrkesutbildning skedde på betald arbetstid.

3 Redovisning av uppgifter om indirekta företagsförvärv m.m.

Procordia AB har meddelat att företaget den 5 maj 1993 förvärvat 51% av det italienska bolaget Farmitalia Carlo Erba Srl. Genom det helägda bolaget SOPACO äger Farmitalia Carlo Erba samtliga aktier i det sydafrikanska bolaget Farmitalia Carlo Erba (S.A.) (Pty).

4 Sammanfattning

Kommerskollegium har i sin redovisning sammanfattningsvis konstaterat att efterlevnaden av investeringsförbudslagen får anses god under den aktuella perioden. Regeringen delar denna uppfattning.

5 Övrigt

Riksdagen har den 24 november 1993, efter förslag av regeringen i proposition 1993/94:47, beslutat att investeringsförbudslagen skall upphöra att gälla vid utgången av november månad 1993. Någon mera redogörelse för svenska företags verksamhet i Sydafrika behövs därför inte.

Svenska tillverknings- och försäljningsbolag i Sydafrika vid utgången av år 1992
 Kurs: 1 rand = SEK 2,23 (1990), 2,06 (1991) och 2,34 (1992)
 A. Tillverknings- och försäljningsbolag
 (Koncernredovisning)

Företag	Lokalt bolag	Etable- ringsår	Svensk aktie- andel	Aktiekapital (1000 rand)	Antal anställda			Omsättning (miljoner rand)								
					1990	1991	1992	1990	1991	1992						
1. Sandvik AB	Sandvik(Pty)Ltd	1947	100	3050	3050	3050	522	416	366	121,0	113,5	118,7				
2. AB SKF	SKF South Africa (Pty) Ltd	1914	100	3129	3129	3129	180	130	103	109,8	110,6	101,1				
3. Svedala Industri AB	Barseco (Pty)Ltd ¹ Allis Mineral Systems (SA)(Pty)Ltd	1966	100	0,1	0,1	0,1	388	304	262	38,2	34,3	35,7				
4. Uniroc AB	Interroc(Pty)Ltd	1989	100	0,001	0,001	0,001	5	8	11	17,9	11,2	32,2				
		1948	100	100	100	100	304	232	205	83,9	64,1	69,0				
					1399			1090			370,8		333,7		356,7	

¹ Tillverkningen sker vid dess dotterföretag SKF Bearing Manufacturers (Pty) Ltd

B. Försäljningsbolag

Företag	Lokalt bolag	Etabl.Svensk år aktiean- del i %	Aktiekapital (1000 Rand)				Antal anställda				Omsättn.(miljoner rand)			
			1990	1991	1992	1990	1991	1992	1990	1991	1992	1990	1991	1992
Svenska försäljningsbolag i Sydafrika														
1. Atlas Copco AB	Chicago Pneumatic Tool Co SA (Pty)LtdI	1939	100	200	200	200	95	80	76	18,4	17,7	31,7		
	Desoutter (SA) (Pty)Ltd		100	250	250	250	22	17	14	4,1	4,1	5,2		
2. Skega AB	Skega (Pty)Ltd	1972	100	200	200	200	61	60	48	14,4	18,2	16,9		
							178	157	138	36,9	40,0	53,8		
	+ trp tillverknings- och försäljnings- bolag i Sydafrika						1399	1090	947	370,8	333,7	356,7		
	Totalt						1577	1247	1085	407,7	373,7	410,5		

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 november 1993.

Närvarande: statsminister Bildt, ordförande, och statsråden Friggebo, Johansson, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Dinkelspiel

Regeringen beslutar skrivelse 1993/94:96 Redogörelse för svenska företags verksamhet i Sydafrika.

